

مبانی و فنون تسهیل‌گری

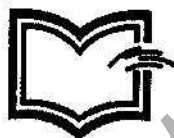
مؤلفان:

دکتر کاظم قجاوند

ابوالفضل عارفی

www.ketab.ir

سرشتاسه	: قجاوند، کاظم، ۱۳۵۵-
عنوان و نام پدیدآور	: میانی و فنون تسهیل‌گری
مشخصات نشر	: تهران: پیام‌رسان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۸ ص: جدول
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۹۶-۵۲-۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپای مختصر
یادداشت	: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شناسه افزوده	: عارفی، ابوالفضل، ۱۳۵۶-
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۸۶۹۹۲

استشارات پیام‌رسان

میانی و فنون تسهیل‌گری

مؤلفان: دکتر کاظم قجاوند - ابوالفضل عارفی

طراح جلد: مسلم عرب باصری

ناشر: پیام‌رسان

صفحه‌آرایی: مریم طهماسبی

لینوگرافی، چاپ و صحافی: حمزه‌ای

نویت و تاریخ چاپ: چاپ اول، بهار ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۹۶-۵۲-۸

تمام حقوق اثر برای مؤلفان محفوظ است.

فهرست مطالب

فصل اول: تعاریف و مفاهیم تسهیل‌گری

۵	 مقدمه
۶	 تعریف تسهیل‌گیری
۱۲	 ارزش‌ها و مبانی فکری تسهیل‌گری در مددکاری اجتماعی
۱۴	 تسهیل‌گر کیست؟
۱۴	 وظایف تسهیل‌گر
۱۵	 ویژگی‌های تسهیل‌گر موفق
۱۸	 روش‌های محوری در تسهیل‌گری
۱۸	 اخلاق در تسهیل‌گری
۱۹	 ویژگی‌های یک تسهیل‌گر در هنگام برگزاری یک کارگاه
۱۹	 شاخص‌های انتخاب تسهیل‌گر
۲۰	 معرفی رابط
۲۰	 ویژگی‌های رابط

فصل دوم: فنون و مهارت‌های تسهیل‌گری

۲۳	 مقدمه
۲۴	 فنون و مهارت‌های تسهیل‌گری در مددکاری اجتماعی
۲۴	 مروج یا تسهیل‌گر
۲۷	 ابزار و تکنیک‌های تسهیل‌گری
۳۴	 تکنیک بارش فکری
۳۴	 چهار قاعده اساسی در بارش افکار
۳۴	 تمرکز بر کمیت
۳۵	 اجتناب از انتقاد
۳۵	 استقبال از ایده‌های غیر معمول
۳۵	 ترکیب و بهبود ایده‌ها
۳۵	 کاربرد و اهداف بارش فکری

۳۵	روش انجام بارش فکری.....
۳۶	چگونه جلسه بارش فکری را طراحی، برنامه‌ریزی و اداره کنیم.....
۳۷	معطوف شدن نظرات روی اشخاص به جای فرایندها.....
۳۷	انتقاد کردن در حین بیان نظرات.....
۳۸	چگونه نظرات را در معرض تکوین قرار دهیم؟.....
۳۸	بررسی نظرات ارائه شده در جلسه بارش فکری چگونه انجام می‌شود؟.....
۳۹	مراحل تسهیل‌گری.....
۳۹	الف) مرحله قبل از شروع (آماده‌سازی).....
۳۹	ب) مرحله شروع.....
۳۹	ج) مرحله کار.....
۴۰	د) مرحله پایانی.....

فصل سوم: پویایی گروهی و تسهیل‌گری مددکاری اجتماعی

۴۳	مقدمه.....
۴۳	تعریف و خاستگاه پویایی گروه.....
۴۵	تعریف پویایی گروه.....
۴۶	خاستگاه پویایی گروه.....
۴۷	روانشناسی اجتماعی و کار گروهی.....
۴۷	علوم اجتماعی و پویایی گروهی.....
۴۸	روانشناسی و پویایی گروهی.....
۴۸	اهمیت روانشناسی پویایی گروهی.....
۴۹	ویژگی‌های یک گروه پویا.....
۴۹	ویژگی‌های تعارض در گروه.....
۵۰	انگیزش کار، روابط انسانی کار.....
۵۰	نظریه روابط انسانی.....
۵۱	ماهیت گروه.....
۵۱	دسته‌بندی‌های گروه.....
۵۲	نظریه‌های شکل‌گیری گروه.....
۵۲	تئوری‌های گروه درمانی.....
۵۵	چگونه گروه زنده می‌ماند.....

فصل چهارم: فرایند تسهیل‌گری در رویکرد توان‌بخشی مبتنی بر جامعه

مقدمه	۵۹
۱. اهداف ارائه خدمات در سطح جامعه	۵۹
۲. اجرای برنامه‌های توان‌بخشی مبتنی بر جامعه	۶۰
۳. بخش‌های درگیر در توسعه و اجرای توان‌بخشی مبتنی بر جامعه	۶۰
۴. افراد تحت پوشش طرح CBR	۶۰
۵. خدمات توان‌بخشی در طرح CBR	۶۰
معیار برنامه	۶۱
اجزاء برنامه‌های توان‌بخشی مبتنی بر جامعه	۶۳
بخش‌های درگیر در توسعه و اجرای توان‌بخشی مبتنی بر جامعه	۶۵
وظایف تسهیل‌گر و داوطلب محلی	۶۸
شرح اقدامات اجرایی تسهیل‌گر داوطلب محلی با همکاری تسهیل‌گر میانی اقدام برای تشکیل پرونده	۶۹
اقدام برای شناسایی معلولین	۶۹
اقدام برای آموزش در خانواده	۶۹
اقدام برای ارجاع	۶۹
اقدام برای آموزش خارج از خانواده معلولین	۷۰
اقدام برای فراهم کردن وسایل کمک توان‌بخشی	۷۰
اقدام برای ایجاد و توسعه اشتغال معلولین	۷۰
اقدام برای مناسب‌سازی روستا جهت تسهیل تردد معلولین	۷۰
اقدام برای ارائه کمک‌های حمایتی به معلولان	۷۱
اقدام برای آگاه‌سازی افراد معلول، خانواده‌ها و سایر افراد جامعه	۷۱
اقدام برای مشارکت اجتماعی افراد معلول	۷۱
اقدام برای ایجاد و توسعه تشکلهای معلولین	۷۲
شرایط فیزیکی محل کار تسهیل‌گران	۷۲
نحوه نظارت تسهیل‌گر محلی	۷۲
وظایف تسهیل‌گر میانی	۷۳

فصل پنجم: تسهیل‌گری و مشارکت اجتماعی

مفهوم و معنای مشارکت	۷۷
درگیری ذهنی و عاطفی	۷۷

۷۷	 انگیزش برای یاری دادن
۷۸	 پذیرش مسئولیت
۷۹	 مشارکت کنش اجتماعی
۸۱	 نظریه کنش موجه
۸۷	 تعریف مشارکت
۸۹	 ویژگی‌های مشارکت در ایران
۹۰	 انواع مشارکت
۹۱	 ۱. مشارکت در تصمیم‌گیری
۹۱	 ۲. مشارکت در اجرای برنامه‌ها و پروژه‌های توسعه
۹۱	 ۳. مشارکت در کنترل و نظارت پروژه‌ها
۹۱	 ۴. مشارکت در نگهداری و بهره‌برداری
۹۱	 ۵. مشارکت در بازنگاری و ارزشیابی برنامه‌های اجرایی و پروژه‌ها

فصل ششم: اعتماد اجتماعی و تسهیل‌گری

۹۷	 مقدمه
۹۷	 جیمز کلنن (سطح فرد)
۹۸	 آنتونی گیدنز (سطح میانه)
۱۰۴	 فرانسیس فوکویاما (سطح کلان)
۱۰۵	 انواع اعتماد

فصل هفتم: تسهیل‌گری و توانمندسازی اجتماعی

۱۱۳	 مقدمه
۱۱۳	 تعریف توانمندسازی
۱۱۶	 سطوح توانمندسازی
۱۱۷	 ۱. آموزش
۱۱۷	 ۲. تسهیل‌گری
۱۱۷	 ۳. حمایت
۱۱۷	 ۴. آشکارسازی
۱۱۷	 ۵. آزادسازی
۱۱۸	 فقر مهم‌ترین عامل عدم مشارکت

۱۲۱	 رویکرد تسهیل‌گری در مناطق حاشیه‌نشین
۱۲۲	 سیاست توانمندسازی در ایران
۱۲۳	 علل پیدایش و رویش حاشیه‌نشینی در جهان
۱۲۵	 رهیافت نظری چاره‌جویی حاشیه‌نشینی در جهان
۱۲۷	 سیاست‌های بانک جهانی در خصوص توانمندسازی بازار مسکن
۱۲۷	 نشست‌های جهانی در زمینه حاشیه‌نشینی
۱۲۸	 ۱. هیئات یک
۱۲۹	 ۲. اجلاس جهانی سران کشورها درباره زمین ریودوژانیروی برزیل
۱۲۹	 ۳. نشست جهانی برای توسعه - کپنهاگ
۱۲۹	 ۴. سمینار جهانی چالش شهرهای غیر رسمی در شهر «بلوه‌ریزونه» در برزیل
۱۲۹	 ۵. هیئات دو (اجلاس جهانی درباره شهر)
۱۳۰	 ۶. کنفرانس جهانی «روند رو به گسترش فقر شهری» فلورانس
۱۳۰	 ۷. نشست ویژه مجمع عمومی سازمان ملل درباره سیاست‌های تأمین مسکن و ...
۱۳۱	 تجارب جهانی در زمینه راهکارهای حاشیه‌نشینی
۱۳۴	 تعاریف حاشیه‌نشینی در اسناد و پژوهش‌های رسمی در ایران
۱۳۸	 طرح توانمندسازی در اسناد و راهکارهای رسمی ایران
۱۳۹	 اهداف کلان سند توانمندسازی و سازماندهی حاشیه‌نشینی در ایران
۱۴۰	 اصول هادی سند توانمندسازی و ساماندهی حاشیه‌نشینی در ایران
۱۴۰	 راهبردها و سیاست اصلی سند توانمندسازی و ساماندهی حاشیه‌نشینی در ایران
۱۴۱	 روندهای پیدایش و گرایش‌ها
۱۴۲	 پیشینه برنامه‌ریزی و تاریخ شیوه‌های مواجهه
۱۴۲	 ۱. شیوه مواجهه با حاشیه‌نشینی در ایران
۱۴۴	 ۲. پیشینه نگرش توانمندسازی به حاشیه‌نشینی در ایران
۱۴۵	 ۳. دیدگاه بانک جهانی در زمینه توانمندسازی در ایران
۱۴۶	 فعالیت‌های انجام یافته در زمینه توانمندسازی و حاشیه‌نشینی در ایران
۱۴۷	 تحقیقات انجام شده در رابطه با حاشیه‌نشینی
۱۵۱	 فرایند توانمندسازی تسهیل‌گری در مناطق حاشیه‌نشین
۱۵۳	 منابع

مقدمه مؤلفان

انسان‌ها گروهی زندگی می‌کنند، در گروه و از گروه یاد می‌گیرند، گروهی تصمیم می‌گیرند و گروهی اقدام می‌کنند. رفتار انسان‌ها در گروه‌هایی چون خانواده یا مدرسه شکل می‌گیرد و از گروه است که انسان هویت خود را کسب می‌کند. هم‌افزایی گروهی، درک توان گروه و تعامل با یکدیگر، قدرت حل مسئله و برنامه‌ریزی در یک گروه هنری است که به آن تسهیل‌گری گفته می‌شود. تسهیل‌گر کسی است که با اطلاع از روندها و تعاملات گروه، دانش خود را به کار می‌بندد تا ساختار لازم را برای یک گروه فراهم آورده تا به صورتی مشارکتی در بهترین زمان ممکن بهترین نتیجه عاید گردد. تسهیل‌گر برای این کار از اصول پویایی گروه استفاده می‌برد تا بتواند با تکیه بر مشارکت همه شرکت‌کنندگان و با تمرکز بر محتوای لازم، فرآیندی را به وجود می‌آورد تا نتیجه مناسب حاصل شود. تسهیل‌گر در جریان یک فعالیت کارگاهی، ممکن است کارهای بسیاری انجام دهد، در یک لحظه، لازم است که وقت را نگه دارد، در زمان دیگری با استفاده از تکنیک‌های خاص، شرکت‌کنندگان را به گروه‌های کوچک‌تر تقسیم کند، بحث‌ها را به صورتی عادلانه به پیش برد، یا با سرعت مطالبی را یادداشت کند. در این حال، تسهیل‌گر روی روند کارگاه متمرکز است. برای چنین کاری، فقط اطلاع از تکنیک‌ها کافی نیست، بلکه برخورداری از یک سلسله خصوصیات اخلاقی و نیاز برخی مهارت‌ها (نظیر مهارت‌های ارتباط مؤثر) برای تسهیل‌گر ضروری است. گاه در جریان کار تسهیل‌گری، تنش‌ها و چالش‌هایی به وجود می‌آید که مهارت تسهیل‌گر می‌تواند به گروه کمک بسیار کند. در این صورت می‌توان گفت، که یک تسهیل‌گر ماهر به خوبی می‌داند که در چه زمانی از چه تکنیکی و با تکیه بر کدام مهارت‌ها باید گروه را به پیش برد. مددکاران اجتماعی از جمله گروه‌هایی هستند که می‌توانند به خوبی اصول و فنون تسهیل‌گری را اجرا نمایند. در این میان مددکاری جامعه‌ای نقطه تلاقی مددکاری و تسهیل‌گری است.

مددکار جامعه‌ای تسهیل‌گری است که ضمن آشنایی و آگاهی از اصول و نظریه‌های جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی که لازمه شناخت محله است، و ضمن دارا بودن مهارت‌های یک روانشناس در شناخت خلیات و روحیات تک‌تک انسان‌های یک محله، با تکنیک‌های

تسهیل‌گری نیز آشناسـت تا از آنها برای کار با مردم محله استفاده کند. با توجه به اهمیت شناخت فنون تسهیل‌گری برای مددکاران اجتماعی این کتاب تدوین و تنظیم شده است.

کاظم قجاوند - ابوالفضل عارفی

www.ketab.ir